

**Vysoká škola evropských a regionálních
studií, o. p. s., České Budějovice**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**MULTIKULTURNÍ PROSTŘEDÍ
VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ**

Autor práce: Robert Pisárik DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Königsmark

Katedra: Katedra společenských věd

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Königsmarkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Rovněž děkuji své ženě, za nesmírnou trpělivost po celou dobu mého studia.

Abstrakt

PISÁRIK, R. *Multikulturní prostředí ve veřejné správě: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 55 s. vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslav Königsmark.

Klíčová slova: Komunikace, menšiny, multikulturní prostředí, Romové, Ukrajinci, Vietnamci.

Cílem práce je metodou komparace poukázat na kulturní a hodnotová specifika tří vybraných minorit - Romské, Vietnamské a Ukrajinské. Nastínit orientaci ve verbální a neverbální komunikaci tří zvolených menšin. Poukázat na jejich rozdílná hodnotová a kulturní specifika. Práce porovnává chování a reakce zástupců tří minorit při jednání s úředními osobami ve čtyřech vybraných institucích – Všeobecnou zdravotní pojišťovnou, Živnostenským úřadem, Městskou knihovnou a Dopravní policií. Zjišťuje, zda jsou obecně zažitá názory na jednotlivé menšiny shodná se skutečností a jestli jsou české instituce vybavené a připravené na jednání s menšinovou obcí.

Abstract

PISÁRIK, R. *Multicultural environment in public authorities: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 55 s. p. Supervisor: Mgr. Jaroslav Königsmark

Key words: communication, minority groups, multicultural surroundings, Gypsies (Romanichels), Ukrainians, Vietnamese.

The main objective of this work is to show by comparison the cultural specificities and the value specificities of three selected minorities – Gypsies (Romanichels), Vietnamese and Ukrainian minority. The purpose is also to approximate orientation in verbal and nonverbal communication of these three selected minorities and point out the differences in value and cultural specificities. The thesis compares the behavior and reactions of the three minority representatives in negotiations with officers of the four selected institutions – Všeobecná zdravotní pojišťovna, Živnostenský úřad, Městská knihovna and Dopravní policie. It detects whether generally conventional opinions on individual minorities conform to the facts and if Czech institutions are equipped and prepared for dealing with minority communities.

Obsah

ÚVOD	7
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	9
1.1 Multikulturní společnost.....	9
1.2 Národnostní menšiny.....	9
1.3 Asimilace a integrace	11
1.4 Diskriminace	12
1.5 Vnímání (percepce) a kulturní šok	13
1.6 Nový rasismus a předsudky.....	14
2. ČESKÁ LEGISLATIVA A OCHRANA MENŠIN	15
2.1 Integrovaná politika České republiky.....	17
2.2 Centra na podporu integrace cizinců	20
3. VIETNAMSKÁ KOMUNITA	22
3.1 Obyvatelé Vietnamu	23
3.2 Srovnání české a vietnamské kultury	24
3.2.1 Neverbální komunikace a gender (role muže a ženy)	25
3.2.2 Hodnoty a normy	25
3.3 Další kulturní specifika	26
4. ROMSKÁ MENŠINA	28
4.1 Romové v číslech	28
4.2 Z historie Romů v Čechách	29
4.3 Romská národní povaha	30
4.4 Romská kulturní specifika.....	30
4.5 Vzdělávací předpoklady Romů	31
4.5.1 Sociálně vyloučené lokality	32
5. UKRAJINSKÁ MENŠINA	34
5.1 Základní hodnotový systém Ukrajinců.....	34
5.2 Ukrajínští migranti v ČR	35
5.3 Typické rysy ukrajinské komunity	36
6. KOMUNIKACE ČLENŮ MENŠIN S ČESKÝMI INSTITUCEMI	
38	
6.1 Komunikace s kriminalistou.....	38
6.1.1 Verbální komunikace.....	38

6.1.2 Nonverbální komunikace.....	40
7. Porovnání poznatků zaměstnanců jednotlivých institucí.....	42
7.1 Vyhodnocení výsledků.....	44
ZÁVĚR.....	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
PŘÍLOHY.....	53

ÚVOD

Etnicky po léta téměř stejnorodá Česká republika se stále více otevírá světu. Od pádu železné opony je téma multikulturality neustále aktuální. Já jsem si ho zvolil, protože je mi profesně poměrně blízké. Ve své praxi policejního vyšetřovatele se setkávám s lidmi nejrůznějších národností, odlišného vyznání, jazyka i barev pleti. Vietnamec, Čech, Číňan, Francouz, Ukrajinec, Rom... Všechny tyto názvy, jména, národnosti či pojmy mají jen relativní význam. Kanadský Čech je jiný než český Čech, český Čech je dokonce jiný než český Moravan, stejně tak Vietnamec žijící v České republice není stejný jako Vietnamec ve Vietnamu.

V nedávné době jsme se stali součástí Evropské unie a následně i Schengenského prostoru. Mění se společenské prostředí je determinováno evropskou integrací i otevřenými hranicemi, stali jsme se součástí barevného světa. Jsme svědky příchodu stále většího počtu lidí, kteří mluví nám neznámou řečí, jinak se chovají, jinak vypadají, mají velmi odlišné kulturní zvyklosti, návyky a hodnotové vzorce nebo třeba věří v jiného boha. Častěji než kdy dříve si uvědomujeme, že nejsme izolovaným ostrovem s nezměnitelným českým kulturním zázemím, ale že na nás přichod lidí z odlišných kultur určitým způsobem působí a formuje nás.

Přestože do České republiky přicházeli cizinci z nejrůznějších zemí od pradávna, teprve před nedávným časem se jejich osud stal objektem výraznějšího zájmu české společnosti. V současnosti o cizince na našem území projevují zájem nejen zaměstnavatelé, ale také masmédiá, veřejnost a po řadě i politici. Vývoj imigrace jasně hovoří o tom, že z tranzitní země se Česká republika změnila na zemi cílovou. Čtvrtinu¹ celkového počtu imigrantů tvoří Ukrajinci, dále Slováci a Vietnamci.

Cíl práce by se dal rozdělit na dvě části. Hlavním cílem práce je ukázat odlišnosti tří vybraných menšin, s jejichž zástupci se ve své praxi setkávám nejčastěji, tj. Romské, Vietnamské, Ukrajinské, jejich typické vlastnosti a kulturní zvláštnosti. Načrtnout metodou deskripce a komparace difference v jednání,

---

¹ RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Praha : SLON, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7419-023-0.

chování i v přijímání zodpovědnosti. Sekundárním cílem bylo rozebrat typické rysy pro jednání vybraných menšin s úřady (úředními osobami), institucemi. Shrnout obecně známé poznatky, srovnat je s vlastní praxí a dát odpověď na otázku, zda jsou instituce v české republice připraveny na jinakost menšin žijících na našem území a odlišnosti v jednání s jednotlivými zástupci těchto minorit.

Česká realita má svoje specifika, není tedy možné kopírovat zahraniční vzory. Mnohé podněty jsou však inspirativní i pro nás a naši společnost. Záleží pouze na jedincích, zda tyto poznatky využijí. Fenomén xenofobie se bezprostředně dotýká každého z nás. Je součástí našich životů, setkáváme se s ním v médiích. Záleží opět pouze na nás, zda a nakolik se těmito informacemi necháme ovlivnit a kolik „zaručených“ pravd vezmeme za své.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Na úvod bude definováno několik základních pojmů, které bezprostředně souvisí s tématem mojí práce.

1.1 Multikulturní společnost

Česká republika je poměrně mladý stát, který bývá zařazován do skupiny demokratických států. V současnosti se téměř všechny moderní státy, bez ohledu na to zda jsou demokratické či nedemokratické, vyrovnávají se skutečností, že obyvatelstvo, které žije na jejich území, není z etnického, jazykového, kulturního, národního (národnostního), náboženského a rasového hlediska uniformní.

Tento fakt může být někým hodnocen kladně, někým jiným záporně. Přesto je samotný fakt bytí multikulturní společnosti nepopíratelný. Z této reality je také třeba vycházet. Česká společnost stejně jako společnosti jiných zemí jsou nuceny z této skutečnosti vycházet. Usiluje-li společnost o demokratický řád, musí tuto skutečnost vzít v úvahu i při řešení sporných otázek spojených s existencí multikulturní společnosti.

Existence multikulturní společnosti má mnoho podob a jednou z nich je i každodenní občanský život na ulici, na pracovišti, kulturní a hospodářský život apod.

1.2 Národnostní menšiny

Národnostní menšiny lze vymezit ze dvou zorných úhlů: jednak z pozice státní legislativy a jednak z hlediska kulturních spojitostí soužití dvou početně nerovnocenných národních/etnických subjektů, které žijí na určitém území, v současné době definovaném hranicemi státu.

„V kulturních souvislostech je národnostní/etnickou menšinou každá skupina lidí, která se odlišuje významnými etnickými znaky od většinové společnosti (jazykem, kulturními tradicemi, mentalitou, ad.), která nepřijímá národní identitu většinové společnosti, disponuje etnickým/národním vědomím a projevuje kolektivní vůli se deklarovat ve své osobitosti.“²

---

² NICM [online]. 2008 [cit. 2011-04-23]. *Menšiny-základní informace*. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/mensiny-zakladni-informace>>.

V kulturních souvislostech může národnostní/etnická menšina vyvozovat svou identitu z báze etnické, jazykové, náboženské nebo kulturní ve smyslu kulturní zvyklosti. Takto kulturně definované národnostní/etnické menšiny se v evropském prostoru vytvořily v podstatě ve třech podobách:

- Uchovaly si svou kulturní a etnickou osobitost a v průběhu historického vývoje nepřijaly národnost většinové společnosti (např. Baskové ve Španělsku).
- Ocitly se v důsledku nově vymezených státních hranic na území státu, v němž majoritu mělo obyvatelstvo jiné národnosti (např. Maďaři na Slovensku, v Rumunsku).
- Průběžně imigrovaly na území hostitelské země. Pak se buď rozptýlily, nebo osídlily určitá nepatrná území a vybudovaly „jazykové ostrovy“ mezi majoritní populací. Na „poskytnutých“ územích tyto menšiny dále plynule žily po řadu generací, zachovávaly a často i rozvíjely svou kulturu, s níž se přistěhovaly. Noví přistěhovalci, kteří přicházeli do ČR a do dalších států Evropy v druhé polovině 20. století, a také ti současní, se rozptylují mezi majoritní obyvatelstvo. Přestože někteří přistěhovalci vykazují tendenci soustřeďovat se ve vlastních skupinách v určitých oblastech (např. Vietnamci v některých obcích na Domažlicku), reálná situace jim nedovoluje osídlit část území hostitelské země kompaktně.

Definice národnostní menšiny, formulovaná v souvislostech státní legislativy, je v kontextu současného evropského standardu záležitostí právních měřítek jednotlivých států. Vzhledem k této skutečnosti je pojem národnostní menšina vymezen vždy poplatný době. Jako příklad je možné uvést, jakým způsobem se proměňoval pojem národnostní menšina na půdě OSN v letech 1950 až 1985.³

V roce 1950 zahrnuje termín menšina jen ty nedominantní skupiny populace, které mají a chtějí si zachovat stálou etnickou, náboženskou, a jazykovou tradici nebo charakteristiky zřetelně odlišné od ostatní populace; takové menšiny by měly zahrnovat dostatečný počet osob schopných samostatně

---

³ MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin*. In MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin* [online]. Praha : FHS UK , 2004 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <www.fhs.cuni.cz/.../moravcova_o_postaveni_narodnostnich_mensin.doc>.

vymežit tyto charakteristiky; členové menšiny musí být loajální ke státu, jehož jsou součástí.

V roce 1979 je menšina definována jako početně menší skupina obyvatel státu v nedominantní pozici – jejíž členové mají příslušnost toho státu – disponuje etnickými, náboženskými a jazykovými charakteristikami, odlišujícími se od zbytku populace, a vykazují, byť jen implicitně, vědomí solidarity zaměřené na ochranu vlastní kultury, tradice, náboženství nebo jazyka.

Rok 1985 charakterizuje menšinu jako skupinu obyvatel státu, tvořící menšin v nedominantní pozici uvnitř státu, disponující etnickými, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které jsou odlišné od charakteristik většiny obyvatel, mající vědomí vzájemné solidarity, motivované, byť jen implicitně kolektivní vůlí přežít, a jejímž cílem je dosáhnout rovnosti s většinou, jak ve skutečnosti, tak i podle zákona.

Aktuálně je evropská politika vůči národnostním menšinám postavena na zásadách odstranění diskriminace, ekvivalentní ochrany před zákonem a dodržování všech lidských práv a svobod přiznaných majoritnímu obyvatelstvu státu (včetně práv politických a účasti na správě záležitostí menšiny). Platným principem je i ochrana kultury a jazyka menšin (včetně přístupu k informacím). Standardy ochrany a rozvoje práv národnostních menšin zakotvují dva evropské mezinárodní dokumenty: Rámcová úmluva o ochraně práv národnostních menšin (ratifikována Českou republikou 18. prosince 1997, v platnost vstoupila 1. dubna 1998) a Evropská charta regionálních či menšinových jazyků (Česká republika ji podepsala 9. listopadu 2000, avšak neratifikovala, není touto chartou vázána).

„V zásadě tedy neexistuje jednotná, v právním jazyce na široké mezinárodní úrovni používaná, definice národnostní menšiny. I v Evropské unii je vymezení tohoto pojmu ponecháno jednotlivým vládám a chápáno jako vnitřní záležitost toho kterého státu.“⁴

1.3 Asimilace a integrace

Asimilace je definována jako přizpůsobení jednoho jevu jinému nebo rozplynutí menšinové kultury v kultuře většinové. Příslušníci menšiny ztrácejí svá

---

⁴ MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin*. In MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin* [online]. Praha : FHS UK , 2004 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <www.fhs.cuni.cz/.../moravcova_o_postaveni_narodnostnich_mensin.doc>.

kulturní specifika, kulturní zvyklosti, jazyk, obyčeje, tradice. Přebírají kulturní vzorce většiny, splynou s ní a stanou se její součástí.

Oproti asimilaci je integrace chápána jako oboustranný proces. Soužití jednotlivců ze dvou či více skupin s odlišnými kulturními vzorci, pravidly chování, stupnicemi hodnot apod., které umožňuje jednotlivcům kterékoliv skupiny ponechat si jejich specifika, a zároveň zaručuje jejich rovnoprávné postavení (nedochází k diskriminaci členů některé skupiny).

O pojmu integrace jsou vedeny časté diskuze. Někteří autoři například upozorňují na omyl, kterým je předpoklad, že před příchodem migrantů byla společnost „integrována“. Tak tomu není. Nežijeme ve společnostech, které by byly jakýmkoliv způsobem stejnorodé.

1.4 Diskriminace

Definice diskriminace byla stanovena Evropskou unií⁵ provádějící zásadu rovného zacházení s lidmi bez ohledu na rasový nebo etnický původ. Je rozdělena do několika oblastí. Přímá diskriminace - s jednou osobou je zacházeno méně příznivě než s osobou jinou ve srovnatelné situaci z důvodu rasového nebo etnického původu. Nepřímá diskriminace – kdy zdánlivě neutrální ustanovení, kritérium nebo postup znevýhodňuje osoby určitého rasového nebo etnického původu v porovnání s jinými osobami. Diskriminace, k níž dochází v důsledku obtěžování, je nežádoucí jednání týkající se rasového nebo etnického původu za účelem nebo s následkem snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, potupného ponižujícího nebo urážejícího prostředí

Přímá diskriminace dle Štěpánkové⁶ představuje méně výhodné zacházení s jednou nebo více osobami ve srovnání s jinou osobou nebo jinými osobami.

---

⁵ ve směrnici rady (2000/43/EC z června 2000

⁶ ŠTĚPÁNKOVÁ, B. Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR – Příručka pro zaměstnance veřejné správy. Praha, 2006. S. 8

Důvodem tohoto méně výhodného zacházení je určitý rys, kterým se diskriminovaná osoba vyznačuje, např. její:

- Rasa nebo etnický původ
- Pohlaví
- Věk
- Zdravotní postižení
- Náboženství
- Jazyk apod.

Přímá diskriminace je většinou snadno rozpoznatelná, neboť lidé si uvědomují, že se s nimi z nějakého výše uvedeného důvodu zachází tak, jak by se nemělo, a že jsou neoprávněně znevýhodňováni proti jiným

K nepřímé diskriminaci dochází dle Štěpánkové⁷ tehdy, pokud důsledkem aplikace nějakého navenek neutrálního předpisu, ustanovení nebo i praxe dochází ke znevýhodnění určité skupiny vymezené některým z diskriminačních důvodů – např. žen, Romů, Asiatů, gayů nebo lesbiček apod. – oproti skupině jiné. Diskriminace nepřímá se nejen těžko prokazuje, ale na rozdíl od přímé diskriminace není většinou na první pohled vůbec zjevná a její oběti si své znevýhodnění často ani neuvědomují.

Nepřímá diskriminace se vyznačuje několika definičními znaky:

1. Pravidlo, které se vztahuje na všechny bez rozdílu
2. Důsledkem uplatnění tohoto pravidla je znevýhodnění určité skupiny
3. Neodůvodněné znevýhodnění určité skupiny

1.5 Vnímání (percepce) a kulturní šok

Percepce je jedním z faktorů ovlivňujících komunikaci. Znamená to, jak vidím druhé a jak druzí vidí mě – poukazuje na potřebu vidět věci z mnoha úhlů, tedy odlišně. Naše vnímání ovlivňuje mnoho skutečností. Např. náš hodnotový

---

⁷ ŠTĚPÁNKOVÁ, B. Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR – Příručka pro zaměstnance veřejné správy. Praha, 2006. S. 8-10

systém, zkušenosti, věk, ale třeba i dostupné informace a vzdělání. Často se stává, že pokud někdo nevidí věci stejně jako my, odsoudíme jeho myšlení i chování a označíme ho za „nepřizpůsobivé“ či „nenormální“. Naše rychlé odsouzení či požadavek „ať se přizpůsobí“ nevede k pozitivnímu řešení.

Je třeba si uvědomit, že člověk, který přichází do nového prostředí, nezná jeho kulturu, zažívá „kulturní šok“. V praxi to znamená, že zažívá pocit nejistoty, jaké chování se od něj očekává, překvapení, když zjistí, co musí „hájit“ a co není respektováno vůbec, třebaže je to jeho „standard“. Dostavuje se pocit ztráty známého prostředí, pocit, že je odmítán. Přichází ztráta sebedůvěry, pocit bezmoci ovlivnit cokoli v blízkém okolí a sklon ke zpochybňování starých hodnot, které dříve považoval za samozřejmé.⁸

1.6 Nový rasismus a předsudky

Nový rasismus se na první pohled může zdát mravný a žádoucí. Jde o požadavek podporovat kulturní integritu národa a žít v kulturně homogenní společnosti. Tato homogenost je vnímána jako oprávněná norma, podmínka pro sociální harmonii. Cokoliv, co ji ohrožuje, musí být dříve či později odmítnuto. Poněvadž pojem homogenní kultura je centrálním pojmem nového rasismu, je zřejmé, že kulturní pluralismus, resp. skupiny odlišující se svou kulturou a životem od společnosti, jsou nežádoucí.

Předsudky či předpojatosti vyplývají z hodnotových vzorců chování, tradic, zkušeností, informací (resp. dezinformací) a ze sociální percepce. Vede nás k takovým závěrům a interpretacím, které jsou akceptovány jako pravdivé bez jakýchkoliv důkazů.

Mnohé předsudky a předpoklady často společně sdílí široký okruh lidí a tak se utvářejí stereotypy. Bránit se tomuto faktu je možné pouze kvalitními a fundovanými informacemi a řadou pozitivních příkladů, které naruší generalizovaný model a povedou k diferenciaci a konkretizaci.⁹

---

⁸ HOŘAVOVÁ, B., Richterová, D.: Knihovny pro všechny: role veřejných knihoven v multikulturní společnosti. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2005. S. 36

⁹ ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha. 2001. S. 15

2. ČESKÁ LEGISLATIVA A OCHRANA MENŠIN

Základ národnostní menšinové politiky tvoří Listina základních práv a svobod, která vznikla jako společný dokument ČSFR na přelomu let 1990 – 1991 a byla uzákoněna 9. ledna 1991 (č. 23/1991 Sb.). Zákon o právech příslušníků národnostních menšin, tzv. menšinový zákon, začal v České republice platit od 2. srpna 2001 (č. 273/2001 Sb.). Upravuje podrobnosti požívání práv zaručených v Listině základních práv a svobod. Jeho právní rámec ovlivnila zmíněná Listina a Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin, a také Doporučení Rady Evropy č. 1201 z roku 1993.

Listina základních práv a svobod je založena na obecných ideách demokratického právního státu a byla přijata 9. ledna 1991 jako federální ústavní zákon. Po vzniku samostatné České republiky byla Listina základních práv a svobod opět v nezměněné podobě vyhlášena¹⁰ a převzata do ústavního pořádku České republiky (čl. 3 a čl. 112 odst. 1 Ústavy ČR – 1/1993 Sb.)

Základní práva a svobody zaručuje Listina všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní či etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 2 odst. 1). Zároveň obecně určuje, že nikdo nesmí být krácen na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod (čl. 3 odst. 3). Zakazuje diskriminace z národnostních, rasových, etnických či jiných důvodů, a stanoví právo jedince svobodně rozhodovat o své národnosti. Rovněž zakazuje jakékoli vnější působení na toto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřujícího k odnárodňování (čl. 3 odst. 2). Občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny je zaručen všestranný rozvoj, rozvíjení vlastní kultury, šíření informací v mateřském a sdružování se v národnostních sdruženích (čl. 25 odst. 1). Tato práva se vztahují na občany České republiky, nikoli na cizince.¹¹ Listina základních práv a svobod má právní sílu ústavního zákona.

Práva související s národností nebo příslušností k určité rase chrání Trestní právo České republiky, konkrétně trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

---

¹⁰ ZÁKON č. 2/1993 Sb.

¹¹ BUDILOVÁ, L., HIRTL, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 15

Trestní právo České republiky hájí výslovně taktéž práva související s národností nebo příslušností k určité rase. Trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.) přesně určuje jako trestný čin rovněž:

- omezování svobody vyznání (§176)
- hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§355);
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§356)
- trestné činy proti lidskosti- genocida, apartheid, potlačování práv a svobod (§400-405)
- perzekuce obyvatelstva (§413)

nebo zvyšuje hranici trestu u trestných činů tím, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, rovněž u:

- vraždy (§140)
- trestné činy proti zdraví, (§145,146)
- trestné činy ohrožující život nebo zdraví - mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§149)
- zbavení osobní svobody (§170)
- omezování osobní svobody (§171)
- zavlčení (§172)
- vydírání (§ 175)
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§183)
- poškození cizí věci (§228)
- zneužití pravomoci úřední osoby (§329)
- trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti (§378-380,382,383)

2.1 Integrační politika České republiky

Vztahy mezi majoritní a minoritní populací se mohou vyvíjet v různých rovinách. Příslušníci většiny si kulturních rozdílů vůbec nemusejí všimnout, mohou členy minority nevědomě (nebo vědomě) diskriminovat, mohou se snažit chránit jejich lidská práva, zařadit je do společnosti nebo si přát jejich vystěhování apod. Ve skutečnosti se zmíněné roviny často prolínají.¹²

Integrační politika České republiky se začala utvářet koncem devadesátých let a při jejím zrodu se sešly tři rozhodující okolnosti. První bylo uvědomění si skutečnosti, že podstatná část ekonomických imigrantů (Vietnamců, Ukrajinců, Rusů) zde již zůstane natrvalo. Druhou skutečností byla ochota ministerstva vnitra začít se otázkami integrace zabývat. A třetí skutečností byla iniciační role Rady Evropy. Ta sehrála v přípravné fázi tvorby integrační politiky důležitou roli především při tvorbě vládních dokumentů (v únoru 1998 připravilo Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Radou Evropy tzv. Národní kulatý stůl na téma vztahů mezi komunitami. V květnu 1999 byl v Praze uspořádán ve spolupráci s Radou Evropy Seminář o strategiích implementace integračních politik. Národní kulaté stoly byly uskutečněny v zemích Rady Evropy v návaznosti na realizaci projektu „vztahů mezi komunitami“, který zahájila Rada Evropy v roce 1987. V roce 2001 pak ministerstvo vnitra zajistilo překlad a širokou distribuci základních materiálů Rady Evropy k tématu.¹³

Zpočátku tedy integrační politika České republiky kladla důraz na rozvoj vztahů „mezi komunitami“ a usilovala tak o přechod od monokulturní k multikulturní společnosti. Pod vlivem vstupu do Evropské unie se jedním z principů integrační politiky stalo postupné nabývání větších politických, sociálních, kulturních a dalších práv pro imigranty, v souvislosti s prodlužujícím se obdobím pobytu a integrací do majoritní společnosti.¹⁴

Na rozdíl od asimilace je integrace procesem, při kterém se obě strany vstupující do vzájemného kontaktu něčeho vzdávají, aby zároveň něco získaly.

---

¹² KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. : S Vietnamskými dětmi na Českých školách. Jinočany: H a H, 2006. S. 15

¹³ BARŠA, P., BARŠOVÁ, A.: Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: MU, 2005. S. 232

¹⁴ ČANĚK, DORUŽKOVÁ, L. Integrace přistěhovalců v České republice. Člověk v tísni. 2007, s. 9-10

Z pohledu imigranta vyžaduje tento přístup ochotu přizpůsobení se základním pravidlům hostitelské společnosti, z pohledu této společnosti pak zase ochotu ponechat dostatek prostoru pro projevy menšinové kultury.¹⁵ Jedná se tedy o *obousměrný proces, v němž přistěhovalci i hostitelská společnost nabývají nových rysů v důsledku vzájemné interakce.*¹⁶

Vstřícnější přijímání cizinců ze strany české společnosti je důležitým předpokladem k sociální a kulturní integraci cizinců, vzhledem k tomu, že česká společnost vykazuje některé xenofobní charakteristiky.¹⁷

---

¹⁵ NEUMANNOVÁ, R., et al. Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR : Příručka pro zaměstnance veřejné správy. 1. vyd. Praha: MKC , 2006. S. 58

¹⁶ MARTIKAINEN, T. Religion, Immigrants and Integration. AMID working Paper Series No. 43/2005. Alborg: The Academy for Migration Studies. S. 3

¹⁷ NEŠPOROVÁ, O. Rodiny přistěhovalců I. Praha: VÚPSV, 2007. S. 52

Rozhodujícími podmínkami úspěšné integrace cizince v České republice jsou:

- znalost českého jazyka,
- ekonomická soběstačnost cizince,
- orientace ve společnosti,
- začlenění do majoritní společnosti,
- Činnost obcí, krajů a nestátních neziskových organizací

11. prosince 2000 byla usnesením vlády č. 1266 přijata Koncepce integrace cizinců. Vycházela z původních Zásad koncepce integrace cizinců z roku 1999 č. 689, z vnitrostátní právní úpravy postavení cizinců v jednotlivých oblastech integrace cizinců a z mezinárodních dokumentů v dané oblasti. Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců byla přijata usnesením vlády ČR ze dne 8. února 2006 č. 126. Od roku 2008 přebírá odpovědnost za optimální spolupráci při realizaci Koncepce Ministerstvo vnitra.

Výchozí cílovou skupinou integrace cizinců tvoří občané třetích zemí mající na území České republiky legální pobyt. Občané členských států Evropské unie ani žadatelé o mezinárodní ochranu do cílové skupiny nepatří státní. Pro integraci azylantů jsou určena specifická opatření Státního integračního programu. Hlavními cíli Koncepce integrace cizinců jsou:

- přibližování postavení cizinců legálně a dlouhodobě žijících na našem území právnímu postavení občanů České republiky,
- soustavná a důsledná ochrana a přístup cizinců k základním lidským právům a svobodám
- vytváření podmínek pro integraci a působení na vztahy mezi cizinci a majoritou,
- podpora boje proti nelegální migraci a ostatním nelegálním aktivitám s touto migrací spojených

Politika integrace cizinců tvoří neoddělitelnou součást legální migrační politiky a je nucena na vývoj migrace reagovat. Do budoucna se proto bude zaměřovat nejen na podporu začlenění legálně pobývajících cizinců do společnosti, ale především na prevenci možných problémů v oblasti vztahu imigračních komunit s majoritou.

Cílem všech aktivit integrační politiky je předcházení vzniku izolovaných komunit imigrantů, společenské a sociální exkluzi cizinců. Hlavními principy integrační politiky tedy bude praktická spolupráce všech, kteří mohou přispět k úspěšnému průběhu integrace

a efektivitě integračních opatření, dále zvyšování informovanosti všech zúčastněných, podpora vytváření regionálních integračních center a další.¹⁸

Neopomenutelnou roli v oblasti integrace cizinců hrají nestátní neziskové organizace. Činnost těchto organizací je v rámci Koncepce integrace cizinců financována z prostředků státního rozpočtu (dotace resortů), z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí (EIF) a dalších fondů EU, resp. EHS.

2.2 Centra na podporu integrace cizinců

Další zařízení fungující na podporu cizinců na našem území jsou Centra na podporu integrace cizinců, zčásti financovaná z prostředků Evropského fondu pro integraci příslušníků třetích zemí (EIF). Centra budou postupně zřízena ve všech krajích České republiky, zatím fungují od září 2009 Centra v Plzeňském, Pardubickém, Moravskoslezském, Zlínském, Jihomoravském a Ústeckém kraji a od 30. dubna 2010 v Karlovarském, Libereckém, Jihočeském a Olomouckém kraji. Centra slouží především jako informačního střediska pro cizince. Jsou spolufinancována z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. V provázanosti s kraji zajišťují Centra kurzy:

- českého jazyka na všech úrovních,
- sociokulturní kurzy umožňující získat cizincům znalosti a dovednosti nezbytné pro seznámení s okolnostmi života v České republice, napomáhající jim orientovat se zejména v sociálním, zdravotním a vzdělávacím systému. Podporávan je zejména: důraz na témata obsažená ve výuce češtiny pro cizince, dále sociokulturní kurzy vložené do výuky češtiny pro cizince a tematické semináře s odborníky,

---

¹⁸ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2009 [cit. 2011-03-26]. *Integrace*. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>>.

- kurzy základní počítačové gramotnosti, jejichž smyslem je zvýšit kompetence klientů CPIC a tím podpořit jejich přístup na trh práce, jsou organizovány na místní úrovni ve spolupráci s regionálními partnery jednotlivých krajů,
- Poskytují poradenství pro cizince, především v oblasti náležitostí pro pobyt, sociální pomoci a dávek, zdravotní péče a zdravotního pojištění, bydlení, vzdělávání a školství atd.,
- Dále podporují rozvoj občanské společnosti a vytváří regionální poradní základnu pro integraci,
- Rovněž jsou zajišťovány tlumočnické služby. Všechny uvedené služby jsou poskytovány zdarma.¹⁹

Hlavním cílem projektu je vytvořit pro cizince ze třetích zemí prostor podporující jejich dlouhodobou integraci. Centra zajišťují v jednotlivých regionech aktivity podporující sociální, právní i jazykovou emancipaci cizinců, spolupracují s příslušnými krajskými a obecními úřady, cizineckou policií, státní a městskou policií, úřady práce, finančními úřady, živnostenskými úřady a dalšími subjekty.²⁰

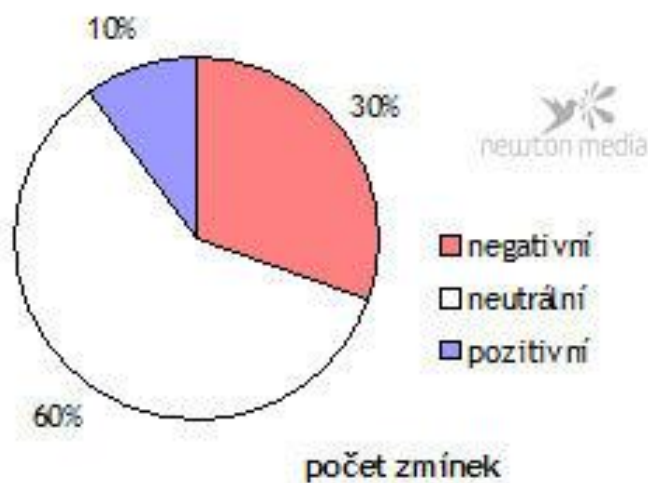
¹⁹ tamtéž

²⁰ Správa uprchlických zařízení MV [online]. 2010 [cit. 2011-03-26]. *Integrační centra*. Dostupné z WWW: <<http://www.integracnicentra.cz/default.aspx>>.

3. VIETNAMSKÁ KOMUNITA

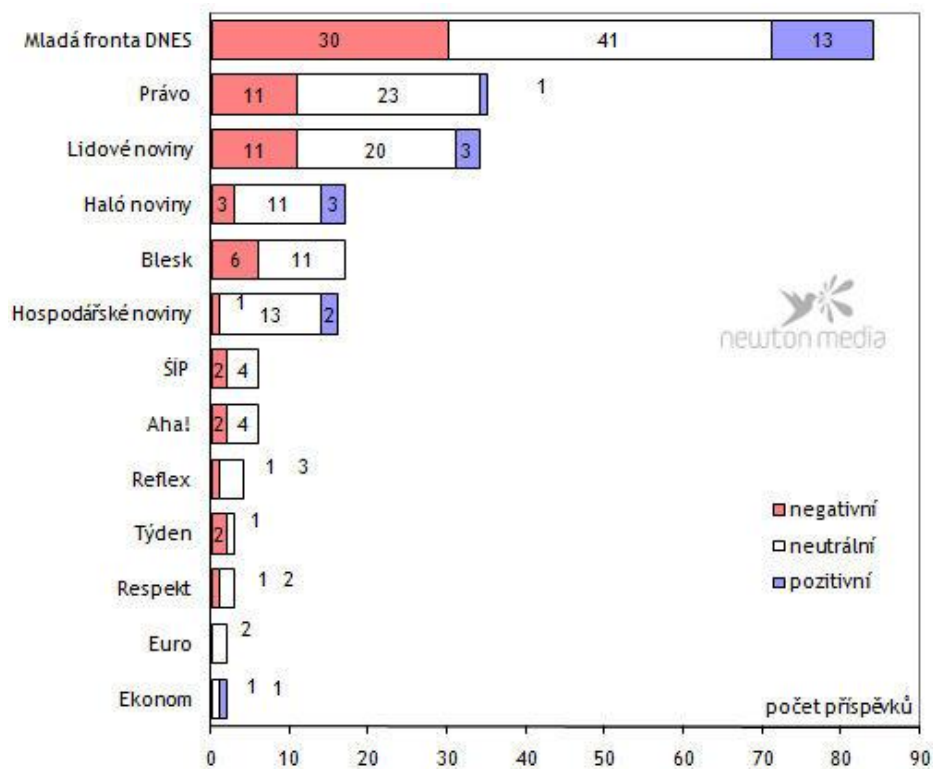
V současné době je bezesporu nejdiskutovanější minorita Vietnamská. Tiskem a televizí probíhají zprávy o vietnamských pěstírnách marihuany, o raziích na tržnicích po celé republice, o houfech Vietnamců bez práce postávajících v Praze na největší vietnamské tržnici Sapa. Takovéto zprávy samozřejmě ovlivňují vnímání a pohled našinců na příslušníky této komunity. Vzhledem k jejich uzavřenosti a jazykové bariéře si běžný občan vytváří obraz právě pomocí médií. Jak média zobrazují Vietnamskou komunitu, ukazují následující grafy 1 a 2.

Graf 1 - Poměr hodnotově zabarvených příspěvků o vietnamské komunitě (Graf znázorňuje poměr celkového hodnotového vyznění příspěvků vůči vietnamské komunitě v ČR)

Zdroj: www.newtonmedia.cz

Graf 2 - Média o vietnamské komunitě podle hodnocení (Graf znázorňuje medializaci vietnamské komunity v jednotlivých titulech)

Zdroj: www.newtonmedia.cz

3.1 Obyvatelé Vietnamu

Imigrace z Vietnamu přicházela na území dnešní ČR od roku 1956 v několika vlnách. Jednalo se o spolupráci na základě mezistátních dohod mezi oběma zeměmi, v jejímž rámci přicházeli do ČR vietnamští učni, stážisté a pracovníci (v letech 1980 – 1990 bylo podle informací MPSV v zemi asi 37 000 vietnamských pracovníků). Československo a Vietnam spolupracovalo zejména v oblasti vědecko-technické a kulturní spolupráce, a to již od 50. let 20. st.²¹ Mezi prvními byly podepsány tyto dohody: Dohoda o hospodářské a technické pomoci poskytnuté Československou republikou Vietnamské demokratické republice (1955), Dohoda o dodávkách zboží na úvěr z Československé republiky do Vietnamské demokratické republiky (1956, 1957), a Dohoda o výměně zboží

²¹ BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 56

a platech mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou apod. Na podzim téhož roku byla uzavřena Dohoda mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou o vědecko-technické spolupráci a došlo k vytvoření Smíšené československo-vietnamské komise pro VTS, jejímž úkolem bylo hodnocení realizované spolupráce a plán na další léta. Od 50. let byly uzavírány další dohody týkající se zdravotnictví, výměny expertů, praktikantů a studentů, zaměstnávání apod. Do roku 1989 se hospodářské styky a VTS rozrostly. Obě země si vzájemně dovážely četný sortiment výrobků z oblasti zemědělství, průmyslu a dalších.

V následujících letech byly podepsány i další dohody, např.: Úmluva o vzájemném uznávání ekvivalentnosti dokladů o absolvování středních, středních odborných a vysokých škol a rovněž dokladů o udělení vědeckých hodností a titulů (1972).

V letech 1990 – 1991 dostávali mnozí vietnamští pracovníci odstupné, protože z důvodů rušení závodů a ekonomické transformace už dále nemohli být zaměstnáni. Řada z nich využila možnosti získat živnostenský list a začít podnikat, a tak v zemi zůstat. V 90. letech se také vrátila řada bývalých dělníků, kterým znalost prostředí a jazyka umožnila uplatnění na českém pracovním trhu. Do ČR začali přijíždět také bývalí vietnamští pracovníci z NDR, Polska, Maďarska a Slovenska. Nejrozšířenější formou výdělečné činnosti většiny Vietnamců byl po celá devadesátá léta stánkový prodej spotřebního zboží (cigarety, oděvy, elektronika apod.), v posledních letech ale začali otevírat kamenné obchody a zaměstnávat české prodavače. Jsou tak jedinými imigranty, kteří neohrožují přímou konkurencí na trhu práce majoritní obyvatelstvo, ale naopak nové pracovní příležitosti vytvářejí. Největší koncentraci Vietnamců zaznamenává Praha, Brno, Ostrava, Cheb a regiony při hranicích s Německem a Polskem.²²

3.2 Srovnání české a vietnamské kultury

Mezi významné interkulturní faktory bránící integraci patří např.: silný vztah ke své vlasti, ke svým krajanům, lidový charakter a zaměření na rodinu a její soukromí, pocit potřeby obrany země způsobený dlouhým obdobím válek

---

²²BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 56

a z toho plynoucí mírně negativní vztah k morálce západu, tradiční rysy etnické ekonomie (uzavírání ústních smluv, provázanost vzájemných dluhů a dalších závazkových vztahů, dodržování tradiční společenské hierarchie, určité nepochopení role státních institucí jako služebníků občanů, velmi slabé právní povědomí příchodích migrantů (o právu ve Vietnamu, o to více o právu v ČR), velmi slabé všeobecné povědomí o kultuře ČR.

3.2.1 Neverbální komunikace a gender (role muže a ženy)

V této kapitole se zaměřím na rysy chování a jednání, které se od našich výrazně liší a jsou často příčinou nedorozumění. Jedním z nich je například již zmiňované vnímání úsměvu. Vietnamská kultura je na neverbální komunikaci velmi bohatá, některým jejím prostředkům se však přidávají odlišné významy - například úsměv používají Vietnamci také v nepříjemné situaci, projevují jím nervozitu, rozpaky, podráždění, či omluvu. Vietnamci se usmívají rovněž tehdy, když mají pocit, že svými problémy druhého obtěžují, a chtějí tuto situaci zmírnit, případně když nerozumějí projevu mluvčího. Přímý pohled do očí při rozhovoru je považován za nezdvořilý, může dokonce vyjadřovat domýšlivost. Za neslušné se považuje smrkání do kapesníku. Podle vietnamských pravidel slušného chování by člověk neměl obtěžovat druhé svými stížnostmi a problémy. Člověk, který se vzteká, křičí či jiným způsobem dává najevo své emoce, rovněž ztrácí před ostatními respekt a autoritu. Vietnamci považují za přiměřené umírněné a uctivé chování doprovázené neafektovanými pohyby.²³

3.2.2 Hodnoty a normy

Intimnější projevy náklonnosti mileneckých párů na veřejnosti jsou nepřijatelné, ale dotyky a objímání mezi přáteli jsou běžné a časté. Dotyk či pohlazení po vlasech jsou výsadou rodičů, kteří hladí své děti. Jinak se pohlazení považuje za projev přílišné sebedůvěry.²⁴

Vietnamci mají obecně stálou potřebu společenského kontaktu, jsou zvyklí se často navštěvovat, přičemž se nepovažuje za nutné návštěvy předem ohlašovat. Rodina a děti mají ve vietnamské kultuře klíčové postavení, pevná rodinná pouta

---

²³BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 57

²⁴ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha. 2001. S. 102

se udržují i mezi vzdálenými příbuznými. Příslušnost k rodu se odvozuje jak po otcově tak po matčině rodové linii - každý Vietnamec se tak stává součástí dvou rodin. Sňatkem se potom člověk rovněž stává součástí dvou rodových linií svého manžela či manželky.

3.3 Další kulturní specifika

Vietnamci v ČR pocházejí zejména z oblastí bývalého severního Vietnamu. Z téměř šedesáti etnik žijících na území dnešního Vietnamu odcházeli a odcházejí do ČR především Vietové (majoritní etnikum, tvořící téměř 84 % obyvatelstva). Pokud jde o náboženské vyznání, většina Vietnamců se dnes hlásí k buddhismu, v zemi však žije i početná komunita římských katolíků, rozšířený je i taoismus, konfuciánství a různé animistické kultury. Řadu vietnamských tradičních norem ovlivnilo konfuciánství, které bylo zdrojem morálních a právních zásad, na nichž byla ve Vietnamu budována rodina. Významným rysem vietnamské kultury je kult předků. Domácí oltář, jehož prostřednictvím má rodina vykazovat úctu svým předkům, nechybí v téměř žádné vietnamské domácnosti, ani po přesídlení do ČR. Takový oltář bývá ozdoben vonnými tyčinkami, fotografiemi členů rodiny a předků.²⁵

²⁵BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 58

K nejvýznamnějším tradičním svátkům udržovaným Vietnamci v České republice patří:

- Dny úmrtí nejbližších předků a rodinných příslušníků (narozeniny Vietnamci neslaví)
- Vždy prvního a patnáctého dne v měsíci uctívají Vietnamci své předky
- Tet Nguyen Dan – lunární Nový rok spadá přibližně mezi poslední dny ledna a polovinu února a je spojen s největšími rodinnými oslavami
- 23. den 12. měsíce lunárního kalendáře – den střídání rodinných strážných duchů
- Svátek dětí se slaví 15. den 8. měsíce lunárního kalendáře

Mnohé vietnamské rodiny v českém prostředí vedle svých tradičních svátků začali dodržovat i některé české zvyklosti – oslavy narozenin, Silvestra a dokonce i Štědrý den.²⁶

---

²⁶ BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 58

4. ROMSKÁ MENŠINA

Náš přední intelektuální publicista Petr Příhoda napsal v roce 1996, že „soužití s Romy představuje společenský problém číslo jedna této země – bohužel hluboce podceňovaný a fakticky neřešený. Jde o problém politický, ekonomický, zdravotní, bezpečností – a především mravní.“²⁷

4.1 Romové v číslech

Je velmi těžké, sehnat přesné číselné údaje, týkající se romské komunity. Žádné, veřejně dostupné informace, nesmí být zveřejňovány v souvislosti s příslušností k jakémukoliv etniku. Nina Pavelčíková ve své knize uvádí, že se v roce 1987 podařilo dosáhnout 75% docházky romských dětí do mateřských škol a trvale zlepšovat i úroveň pravidelné návštěvy základní školy, problémem však zůstávala příprava na školu a výsledky výchovy a vzdělávání. Oproti ostatním dětem romští školáci čtrnáctkrát častěji propadali, pětkrát častěji obdrželi zhoršený stupeň z chování (převážně záškoláctví) a 40% žáků zvláštních škol tvořily Romské děti. Povinnou desetiletou školní docházku absolvovalo 45% romské mladé populace. Zatímco u ostatní populace 36% dětí s ukončenou základní školní docházkou přecházelo do středních škol ukončených maturitou, z romských absolventů základní školy postupovalo dále jen 1,8%, a ani u těch však nebyla záruka, že středoškolské vzdělání dokončí.²⁸

Následující data, která zde uvádím, jsou pouze orientační, posbíraná z neoficiálních statistik, demografických a sociálních studií a výzkumů.

Cca 3% populace v ČR tvoří Romové, žije jich zde cca 250-300.000, 25% z celkového počtu Romů žije v Severních Čechách, 21% z celkového počtu Romů žije na Severní Moravě, 40 m² bytové plochy obývá v průměru 6,9 Romů, až 30% manželství v některých romských skupinách uzavírají příbuzní, 6% romských žen poprvé rodí mezi 14 a 16 lety, 19% romských žen poprvé rodí v 16 letech, až 4 interrupce v průměru připadají na jednu romskou ženu, 60% z dětí umístěných v dětských domovech je romské národnosti, přes 50% romských dětí se učí ve zvláštních školách, 22% romských dětí propadá v 1. třídě, 25% romských dětí ve věku 6-7 let je v pásmu verbální debility, 56% Romů nemá ani základní vzdělání,

²⁷ ŘÍČAN, P. S Romy žít budeme - jde o to jak. Praha. 1998. S. 17

²⁸ PAVELČÍKOVÁ, N. Romové v Českých zemích v letech 1945-1989. Praha: 2004. S. 129

32,7% Romů má základní vzdělání, 8% Romů se vyučí v oboru, 2,5% Romů má středoškolské vzdělání, 0,8% Romů má vysokoškolské vzdělání, 75-85% Romů je nezaměstnaných, 60% Romů je nezaměstnaných déle než 3 rok, 30% dospělých Romů se živí a přizívují nelegálním způsobem, 60% dospělých vězňů ve věznicích jsou osoby romské národnosti, 75% se Romové podílí na kriminalitě (přičemž v některých lokalitách např. co se kapesních krádeží týká, dosahuje až 95%), 30% pouličních prostitutek má romskou národnost, 25% pouličních romských prostitutek má za „ochránce“ svého přítele či příbuzného.

A poslední uvedený údaj se týká rasistického či xenofobního chování ve vztahu k romskému etniku. 87% české populace vykazuje více či méně významné známky xenofobního chování či jednání.²⁹

4.2 Z historie Romů v Čechách

Většina dnes v České republice žijících Romů přišla do země dle Šiškové³⁰ ze Slovenska v letech 1945-1993. Z českých a moravských Romů zůstalo po válce po válce jen 600 osob. První vlna přistěhovalců přišla na základě vlastního rozhodnutí brzy po skončení války. Mladí muži našli místo, kde bylo možno získat bydlení a práci, vrátili se na Slovensko pro rodiny a s celými osadami se sestěhovali do Čech, většinou do pohraničních oblastí, odkud bylo vystěhováno německé obyvatelstvo. Druhá vlna přistěhovalců přišla v padesátých a šedesátých letech 20. století při organizovaných nábořech na stavby do těžkého průmyslu. Předpokládalo se, že tito Romové si v Čechách vydělají a pak se vrátí na Slovensko. Třetí vlna byla stěhována po roce 1965 pod nátlakem při uplatňování usnesení vlády č. 502 z října 1965, o likvidaci cikánských osad, čtvrtí a ulic.

První vlna přistěhovalců si zachovala své tradice a většinou i jazyk. Jsou považováni za starousedlíky, s ostatními obyvateli se sžili a většinou nemají vážné problémy.

Přistěhovalci druhé vlny se zpravidla nevrátili na Slovensko, naopak si odtud přivezli nevěsty a založili v Čechách rodiny. Většinová společnost je však

---

²⁹ Litvínov Janov - Ghetto [online]. 2008 [cit. 2011-04-15]. *Romové řečí čísel*. Dostupné z WWW: <<http://litvinovjanov.blog.cz/0806/romove-rci-cisel-statistika>>.

³⁰ ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha. 2001. S. 120-122

nepřijala za vlastní a tito Romové mají ve společnosti mnoho problémů. V některých případech je nad jejich síly, aby je sami vyřešili.

Třetí vlna se stěhovala pod silným nátlakem. Byli přestěhováni do obcí, kde před tím žádní Romové nebyli, a záměrně byli rozptýlováni z jedné osady do co nejvíce míst. Tito Romové mají v České republice nejvíce problémů, českou společnost vnímají jako nepřátelskou a také jejich sousedé je odmítají akceptovat.

4.3 Romská národní povaha

Romové dle Řičana³¹ rádi zdůrazňují svůj tradiční smysl pro pospolitost. Skupinová koheze Romů je nápadná. Projevuje se mj. pohostinností vůči známým i neznámým Romům, skupinovými návštěvami úřadů, kdy podat žádost jde jeden člen apod. S touto soudržností souvisí návyk a potřeba těsné tělesné blízkosti.

Dalším charakteristickým znakem romské povahy je citová spontánnost, živý temperament, méně kontrolované city, vyjadřované v realitě i v jazyce více řečí těla, tancem, ale i šťavnatými nadávkami.

Snad nejdůležitějším znakem je jejich orientace na přítomnost, spojená s minimálním zájmem o budoucnost, zejména vzdálenější. U Romů je pohled do budoucna významně potlačen. Spíš neexistuje³². S tím, že se Romové orientují spíše do minulosti, souvisí i skutečnost, že pro Roma bývá důležitější vztah k rodičům než k dětem. Dítě je nahraditelné, rodiče nikoli.

Rubem spontánnosti a orientace na přítomnost je ovšem chronický nedostatek disciplíny, spolehlivosti a vytrvalosti. Romské děti mívají potíže přinutit se k učení, sportovně nadaní chlapci odpadají pro neschopnost pravidelně trénovat, dospělí se v noci veselí a ráno nevstanou do práce...

Jak Romové myslí a cítí, to se ukazuje v jejich rodinných vztazích, v jejich vztahu k práci, v jednání s ostatními i navzájem atd.

4.4 Romská kulturní specifika

Jedním z velice důležitých specifík romské kultury je koncept „rituální nečistoty“. Nejedná se o nečistotu ve smyslu hygienickém, ale nábožensko-

---

³¹ Řičan, P. S Romy žít budeme - jde o to jak. Praha. 1998. S. 30-32

³² Pekárek, P. Sociální systém romského etnika. Sborník příspěvků ze semináře „Možnosti a meze sociálního inženýrství v oblasti sociálně patologických jevů“. Praha, 1997.

magickém. Podle tohoto principu se určité skupiny označují za rituálně čisté, jiné za nečisté. Každá rodina označuje sebe sama za čisté, ostatní za nečisté. Pro toto má romština výraz „degeš“ nebo „dupka“. Ve slovenských osadách se toto označení používá pro osoby nebo skupiny, které se živí rituálně nečistým masem (koňským, psím, zdechlinami). Pokud se člověk narodí do rituálně nečisté rodiny, tuto skutečnost už v průběhu jeho života nemůže nic změnit. Rituálně čistý Rom se může znečistit stykem s rituálně nečistým člověkem. Dochází k tomu nejčastěji společnou konzumací jídla, nebo sexuálním stykem. Čistý Rom nesmí jíst ani pít společně s degešem, nesmí používat ani nádobí, které před ním používal nečistý. Stejná pravidla ovlivňují i výběr partnera. Hranice ne/čistoty se kryjí s hranicemi rodin – fajt a proto mezi nimi nedochází k sňatkům. Setkáváme se s názorem, že degešem je ten, kdo je chudý, kdo se neumí chovat, kdo chodí špatně nebo nemoderně oblékaný, alkoholik, závislý na drogách, gambler, člověk na sociálním dně. Někdy Romové, žijící v Čechách považují za degeše Romy, kteří přišli ze slovenských osad. Princip rituální nečistoty má řadu důsledků souvisejících s bydlením. Pokud jsou okolnostmi donuceny skupiny, které se navzájem považují za nečisté, bydlet v jednom domě, mohou se znečistit např. používáním stejného zdroje vody. Za nečisté se považují i cizí odpadky a proto mají nositelé tradiční romské kultury takový odpor k udržování pořádku jinde než uvnitř svých obydlí. Společné prostory, chodby, chodníky jsou z principu nečisté a jejich udržování je deklasující.

Při kontaktu se sociálně vyloučenými Romy je třeba mít na zřeteli, že romská populace je vnitřně velmi různorodá. Žádná z uvedených skutečností neplatí univerzálně pro všechny Romy. Nelze pojímat Romy jako homogenní skupinu s jednotným souborem charakteristik a potřeb.³³

4.5 Vzdělávací předpoklady Romů

Říčan³⁴ uvádí, že pro školní výuku je nejdůležitější obecná inteligence, celková chápavost. Ta ovšem není vrozená. Vrozené jsou jen předpoklady k jejímu rozvoji. Romské děti jsou často od malička stimulovány jinak než neromské, jejich inteligence se proto rozvíjí jiným směrem, méně užitečným pro

---

³³ URBAN, K. *Policie v multikulturní společnosti I*. Policista, 2006, roč. 12, č. 4, s 1-32.

³⁴ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha, 1998. S. 32-34

školní výuku našeho typu, i když možná naopak vhodnějším pro rozvíjení citového života, vztahu k přírodě atd.

Romské dítě například nepostaví jednoduchou věž z kostek, nemělo nikdy kostky v ruce. Poznává však bezpečně bankovky a mince naší měny a ví, co si za ně může koupit. Velmi málo romských dětí prochází mateřskou školou a výchova v romské rodině zpravidla není dobrou přípravou pro školní práci. Dítě zřídka získává zkušenost s knížkou, hračkami, tužkou a papírem (mnohem spíše s televizí a videem). Chybí omalovánky, doplňovačky, hádanky, kvízy, stovebnice.

Řada malých Romů vůbec nenastoupí do základní školy, nýbrž jde rovnou do zvláštní školy. Důvodem je, buďto že pro základní školu „nedozrály“ ani po odložení školní docházky, nebo to, že se jejich rodiče pro své děti samy energicky domáhají zvláštní školy. To není výjimkou. Romská komunita dobře ví, že se její děti na zvláštní škole lépe cítí, protože tam jsou většinou bez větší námahy úspěšné, mají tam početní převahu (v průměru asi 60%), vynikají nad gádžovskými dětmi a vyjdou z devátého ročníku, což jim usnadní vstup do učebního oboru. Úspěšný absolvent zvláštní školy dnes ostatně většinou vzděláním převyšuje své rodiče.

4.5.1 Sociálně vyloučené lokality

V souvislosti s romskou populací v ČR se v posledních několika letech začalo používat termínu sociálně vyloučení. Je to proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavováni přístupu ke zdrojům, které jsou nezbytné pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti. Jsou odříznuti od institucí, služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí.

Sociálně vyloučené společenství může čítat jen několik rodin či lidí, žijících v jednom větším nájemním domě, ale může také zabírat celou městskou čtvrť. Může být ve středu města, na jeho okraji, nebo dokonce úplně mimo obec. Může vzniknout spontánně, nebo v důsledku politiky obce, která se rozhodne vyčlenit nějakou lokalitu pro „neplatiče nájemného“. Pro státní správu představují takové enklávy zdroj problémů. Jejich obyvatelé neplatí nájem, elektřinu ani vodu. Na ulicích a dvorech se hromadí odpadky. Byty jsou přeplněné a za krátkou dobu se zničí. Obyvatelé těchto lokalit nepracují, děti chodí většinou do zvláštní

školy, mají špatnou docházku a prospěch. Starší děti tvoří party, ve kterých tráví čas způsobem pohybujícím se na hranici zákona, nebo za ní. V lokalitě je rozšířena prostituce, alkoholismus, šíří se užívání drog.

V sociálně vyloučených lokalitách žije podle společnosti Člověk v tísni odhadem 90 tisíc Romů, náklady na řešení situace vyloučených lokalit stojí Česko ročně kolem 16 miliard korun.

Protože v takových lokalitách jsou často Romové, majoritní společnost dochází k závěru, že právě Romové mají k takovému životu zvláštní kulturně dané a výchovou předávané předpoklady. Není výjimkou, že v takové lokalitě žije též několik příslušníků majoritní populace. Tito lidé se dostali do pastí chudoby, protože jim chybí vzdělání, kvalifikace, sociální a komunikační dovednosti a z této nemají už možnost uniknout. Na situaci, ve které žijí, reagují tím, že si vytvářejí zvláštní adaptační vzorce = rezignují na dosažení vzdělání, na úspěch ve většinové společnosti.

5. UKRAJINSKÁ MENŠINA

Ukrajinci jsou početný slovanský národ náležící k jeho východní větvi. Počtem příslušníků (44 - 45 milionů) jsou 3. největším slovanským národem a 8. největším národem Evropy. Jejich jazykem je ukrajinština, částí Ukrajinců je však rodným jazykem ruština. 78 % Ukrajinců žije na Ukrajině; nejpočetnější ukrajinskou diasporu má Rusko, Kanada, Bělorusko, Moldavsko a Kazachstán.³⁵

V roce 2001 se k národnostní menšině v České republice přihlásilo okolo dvaceti dvou tisíc Ukrajinců (v České republice žije přibližně dvacet tisíc Ukrajinců s trvalým pobytem).³⁶ Ukrajinci rovněž patří mezi nejpočetnější uchazeče o zkoušku z češtiny a to ve všech krajích České republiky (kromě Moravskoslezského kraje – tam je nejpočetnější minorita u zkoušek mongolská.

5.1 Základní hodnotový systém Ukrajinců

Základní hodnotový systém tradiční ukrajinské skupiny v ČR nevykazuje dle Šiškové³⁷ vzhledem k dlouhodobému soužití s českým obyvatelstvem zásadní odlišnost od jeho hodnotového systému. Obecně vyšší je míra religiozity³⁸ a národní hrdosti reprezentované některými osobnostmi, díly a událostmi ukrajinských politických i literárních dějin. Uvedená hrdost může přecházet až v určitou nekritičnost a idealizaci vlastního národního celku, který je pak vnímán ve zkreslené podobě. Zvyky a tradice udržované tradiční skupinou většinou souvisejí s významnými církevními svátky východního obřadu a s výročními dny některých výrazných osobností národní minulosti.

Čeští Ukrajinci si stěžují na nedostatečnou míru pochopení českého obyvatelstva pro specifika ukrajinských dějin a ukrajinsko-ruských vztahů. Je příznačné, že sami čeští Ukrajinci nedokázali ani v minulosti, kdy měli k dispozici větší počet představitelů své humanitní inteligence, tento stav změnit k lepšímu.

---

³⁵ *Ukrajina*. [online]. Wikipedia [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajina>>.

³⁶ Informační centrum mládeže v Chebu [online]. 2002 [cit. 2011-04-25]. *Ukrajinci a Rusíni*. Dostupné z WWW:

<http://www.kr-karlovarsky.cz/obce/ICM_Cheb/tematika/soc_skup/ukrajinci_rusini.htm>.

³⁷ ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha. 2001. S. 81-86

³⁸ zbožnosti

S pobytem velkého počtu ukrajinských dělníků v naší zemi, spojuje většina českého obyvatelstva nárůst kriminality a zmenšování pocitu bezpečí. Vznikající xenofobní nálady jsou přenášeny i na tradiční ukrajinskou skupinu, která s těmito jevy nemá nic společného.

5.2 Ukrajinští migranti v ČR

Převážná část Ukrajinců pobývá v České republice na základě povolení k přechodnému pobytu. Povolení k trvalému pobytu, které je spojeno s povolením k zaměstnání, se podařilo získat přibližně pětině všech legálně dlouhodobě pobývajících Ukrajinců v ČR.

V současné době se jako hlavní spouštěcí mechanismus masové migrace Ukrajinců jeví tristní socioekonomická situace na Ukrajině. Ta se projevuje mimo jiné velmi nízkou životní úrovní jejich obyvatel, restrikcí sociálních programů, oficiální i skrytou nezaměstnaností, černým trhem atp.

V mnohém je tedy třeba chápat migraci Ukrajinců a jejich pracovní aktivity v zahraničí jako skutečně nevyhnutelný akt jejich „boje o přežití“³⁹

Podle teorie dvojího trhu existují na trhu práce dva sektory, primární a sekundární, přičemž ten druhý je významně méně atraktivní, je typický nízkými mzdami, nestabilními pracovními podmínkami a malou pravděpodobností zlepšení podmínek nebo postupu po kariérovém žebříčku. Právě tento sektor je typický pro ukrajinské pracovní migranty, neboť z velké většiny vykonávají nekvalifikované práce, zejména ve stavebnictví. Přesto jsou Ukrajinci na trhu práce v České republice již trvalou konstantou. Obecně vysoká vzdělanostní úroveň Ukrajinců nekoresponduje s typem v Česku vykonávaných prací. Až 70 % Ukrajinců žijících v České republice má ukončené středoškolské či vysokoškolské vzdělání. Nijak se to však neodráží ve struktuře nejčastěji vykonávaných povolání (nekvalifikovaní pomocní dělníci, manuální práce ve stavebnictví či komunálních službách apod.).⁴⁰

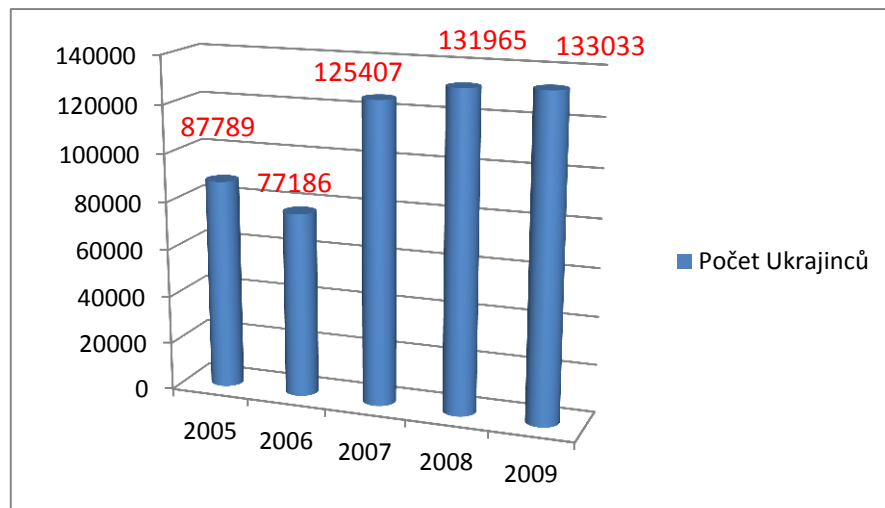
Počet Ukrajinců, kteří mají v ČR povolení k dlouhodobému pobytu, každým rokem stoupá. Ani zavedení víz v roce 2000 tento trend výrazně

³⁹ ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha. 2001. S. 81-88

⁴⁰ BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 61

neomezilo. Vývoj počtu legálních migrantů z Ukrajiny v posledních pěti letech ukazuje následující graf. Data jsou čerpána ze stránek ČSÚ a sociowebru.

Graf 3 – Počet Ukrajinců v ČR v letech 2005 – 2009

Zdroj: data ČSÚ a sociowebru

5.3 Typické rysy ukrajinské komunity

K typickým vlastnostem Ukrajinců v Česku patří spíše slabé znalosti cizích jazyků, včetně češtiny. Ukrajinština je východoslovanským jazykem blízkým ruštině a běloruštině, má několik dialektů (severní, jihozápadní a jihovýchodní). Ukrajinštinou se nemluví na veškerém území současné Ukrajiny, ale zejména v jejích západních částech. V ostatních částech země se běžně používá ruština. Ukrajinština má řadu shodných rysů s dalšími východoslovanskými jazyky. Zachovává 7 pádů, skloňování a vyjadřování času u sloves. Má pohyblivý přízvuk. Ukrajinci žijící v České republice samozřejmě pocítují mnohem menší jazykovou bariéru, než kupříkladu Vietnamci. Jazyková a kulturní blízkost je pro Ukrajince v České republice na jednu stranu velkou výhodou, ale na stranu druhou je často nemotivuje zdokonalit se v českém jazyce. Jazykové nedostatky Ukrajinců částečně vysvětlují jejich dosti nízkou úspěšnost samostatně si zorganizovat práci a povolení k pobytu.

Dalším znakem je velmi chudý kulturní život, nejen ve smyslu návštěv nejrůznějších kulturních zařízení, ale také minimální využití organizací. Snaha Ukrajinců zakládat jakékoliv organizace či spolky a následně pěstovat organizovaný spolkový život, je minimální. Stejně je to s kontaktováním českých

organizací jakéhokoliv typu nebo významu. Je to dáno z větší části také tím, že volný čas většinou nemají, protože hodně pracují přesčas a také o víkendech. Důvodem, proč řada ukrajinských mužů odjíždí pracovat do zahraničí je jejich snaha zajistit rodinu. Muž je na Ukrajině považován za hlavu rodiny, má v rodině rozhodující slovo a materiálně zabezpečit rodinu je jeho povinností. Tradiční patriarchální rodina je dodnes na Ukrajině zachována. Rovněž povinnost dětí postarat se o starší členy domácnosti ve stáří. Žena má na starosti každodenní chod domácnosti, často řídí finanční záležitosti, většinou je také zaměstnaná.⁴¹

Důležitou charakteristikou ukrajinské migrační komunity v České republice (ale i v dalších zemích), kterou nelze opomenout, je značná národní hrdost a poměrně vysoká religiozita. Náboženství se často stává jednou z mála konsolidačních sil Ukrajinců v zahraničí.⁴² Kostel je nejen místem, kde se každou neděli schází do dvou set Ukrajinců. Je také místem, kde lze slyšet ukrajinštinu a dozvědět se zprávy z Ukrajiny, místem, kde se příležitostně rozdávají ukrajinské časopisy, informační letáky a pozvání na ukrajinské kulturní akce.

---

⁴¹ BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: Policista v multikulturním prostředí. Praha. 2005. S. 61-63.

⁴² LEONTIYEVA, Y. Socioweb [online]. 2005 [cit. 2011-04-25]. Ukrajinci v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=200&lst=111>>.

6. KOMUNIKACE ČLENŮ MENŠIN S ČESKÝMI INSTITUCEMI

„Např. zvednuté obočí znamená v severní Americe zájem a překvapení, v Británii nedůvěru, v Číně nesouhlas, v Německu ocenění bystrosti druhé strany, v arabských zemích záporné stanovisko?“

V této kapitole uvedu rozdíly mezi verbálními a neverbálními projevy minorit uvedených v předchozích kapitolách. Stejně chování může mít v odlišných kulturách různé příčiny. To lze jednoduše ukázat např. na existenci *sémantických gest*. Významové gesto pochopí velká většina z jedné sociální skupiny stejným způsobem, přisoudí mu stejný význam. Tato sémantická gesta a mimika však mohou být v různých kulturách chápány různě. Např. usmívá-li se člověk v prostředí české kultury, je možné to považovat za projev spokojenosti, nebo naopak škodolibosti. Naproti tomu v prostředí kultur Dálného východu si mohou lidé toto chování vykládat třeba i jako projev nepříjemného pocitu, nedorozumění. Různé projevy chování mohou být naopak vykládány jako chování se stejnou příčinou. Za slušného člověka může být na západě považován ten, kdo se dívá druhým přímo do očí. Na Východě je za slušného chápán ten, kdo se druhým do očí příliš dlouho nedívá. Z tohoto hlediska můžeme odlišením národností a kultur zkoumat efektivněji jejich komunikaci.

6.1 Komunikace s kriminalistou

6.1.1 Verbální komunikace

Dle Kohoutka⁴³ jde o typ sociální komunikace reprezentované především řečí. Řeč je slovní myšlení a slovní sdělování myšlenek. Člověk má možnost sdělovat ve slovech, dohodnutých značkách a symbolech své myšlení druhému člověku. Toto sdělování se nazývá interindividuální signalizace.

---

⁴³ Kohoutek, R. a kol. Základy sociální psychologie. Brno, 1998. S. 18

U řeči pozorujeme vedle obsahové stránky také její stránku formální, především hlasitost, která poukazuje např. na vitalitu, temperament a sebevládu. Hlas může být tichý, zvučný, hřmotný, řeč podle rychlosti může být pomalá, rychlá, zbrklá. Podle tónu, modulace, barvy a melodie řeči rozechvělá, sebevědomá, koketní apod.

Verbální komunikace je základní a nezbytnou podmínkou optimální interakce mezi komunikátorem a komunikantem.

Ze své praxe vím, že kriminalista musí být schopen poskytovat jakoby „lupu“ pro vnímání některých skutečností při komunikaci s vyslychanými. Je dobré, pokud policista svým postojem vyjadřuje spíše kladné emoce, to vyvolává (ve většině případů) požadovanou recipocitu. Ideální je stručnost, věcnost, obsahově i formálně bezchybná řeč. I zde je však třeba přihlídnout k osobě vyslychaného – zda je rozvoj mentálních, intelektových funkcí, motoriky a sensoriky přiměřený věku.

Kriminalista by měl být schopen při výkonu své práce rozlišovat formální stránku řeči vyslychaného, jemné nuance, vlastnosti hlasu, změny tempa a melodie řeči, artikulaci apod.

Například:

- Hlasitá mluva je výrazem pocitu nadřazenosti (často jde o snahu zamaskovat tím nedostatek intelektu), malého sebeovládání, hrubosti, často kompenzuje pocity méněcennosti. Projevuje se především u osob, u kterých se v budoucnu prokáže vina. Ty se hlasitým projevem snaží odpoutat pozornost od své osoby. Hlasitý projev je nejčastější u Romské populace, zejména žen.

- Tichý hlas může značit uzavřenost, nedostatek sebevědomí, strach, nejistotu, ale třeba jen únavu. Tichým hlasem vypovídají především Vietnamci. Komunikace mezi kriminalistou a Vietnamcem probíhá vždy za přítomnosti tlumočnicka. Díky překladu dochází k časové prodlevě, která umožňuje vyslychajícímu pozorovat i nonverbální projevy vyslychaného.

U Romské populace jsem se ve své praxi s plynule tiše mluvícími neseťkal.

- Rychlé tempo řeči poukazuje na temperament, nezvládnutelnost, vnitřní neukázněnost, impulzivitu, emoční napětí – zvýšenou emoční reaktivitu, často také lhaní.

- Pomalé tempo naopak poukazuje na přílišnou sebekontrolu, pomalé myšlení. U těchto formálních rozlišení je třeba přihlídnout k tomu, zda se jedná o osobu nezaujatou – znalce, svědka nebo zaujatou - o poškozeného, či o osobu pachatele.

- Vzrušená melodie hlasu vyjadřuje silné city, afektovanost, náladovost. Nejčastěji se se vzrušenou melodií hlasu setkávám v případech, kdy se jedná o protiprávní jednání uvnitř samotné komunity či menšiny. Tzn. Vietnamec versus Vietnamec, Rom versus Rom, nebo Vietnamec versus Rom.(Neplatí pro Rom versus Vietnamec)

- Mlčení ve smyslu omezené komunikace může být formou agrese, uraženosti, ukřivdění, deprese. Rovněž může být tento způsob komunikace vyhocenou formou nespolupráce vyslychaného. Týká se to především romských pachatelů – neodpovídat vůbec nebo „nevím, nepamatuju si, apod.“, případně ganseroidní⁴⁴ odpovědi, např. na otázku, jestli je svobodný nebo ženatý, odpovídá vyšetřovaný „...Margita...“ apod.

6.1.2 Nonverbální komunikace

Sigmund Freud vyjádřil názor, že „ten, kdo má oči, aby viděl, a uši, aby slyšel, se může přesvědčit, že žádný smrtelník nedokáže nic utajit. Jestliže jeho rty mlčí, hovoří svými konečky prstů, jeho skryté myšlenky z něho prosakují ven každým pórem“ ....

Každý člověk používá při kontaktu s jinými lidmi řadu neslovních, nonverbálních projevů, které doplňují nebo zdůrazňují obsah jeho verbálního sdělení. V mnoha případech nonverbální projevy prozradí více než řeč. Postoj těla, gestikulace, mimika rtů, úsměv, výraz obličeje apod. Tento druh komunikace bývá často podceňován, přestože z nonverbální komunikace se dají vyčíst i duševní stavy, emoce, afekty, pocity mnohem pravdivěji a ryzeji než verbálně.

Při jakékoliv nonverbální komunikaci se uplatňuje tzv. osobní prostor. Jedná se o zónu kolem každého jednotlivce, která je dána jednak charakterem osobnosti, kulturní výchovou, sociálním statutem a dalšími činiteli.

---

⁴⁴ Ganserův syndrom – porucha myšlení, při které člověk odpovídá zdánlivě logicky, ale ve skutečnosti neadekvátně

S osobním prostorem úzce souvisí teritorium. Místo, které si člověk obsazuje či personifikuje. Na cizím teritoriu bývá člověk méně agresivní.

V kriminalistické praxi hraje znalost nonverbální komunikace velkou a důležitou roli. Každý kriminalista si vytváří ucelený obraz výpovědi nejen z verbálního projevu, ale také z „řeči těla“ vyslychaného.

- Celkový první dojem – bývá často rozhodující. Osoba se jeví jako sympatická x nesympatická, lhostejná, odpuzující, příjemná x nepříjemná, ovládá x neovládá základní společenské návyky,

- Dojem věku a stav výživy – člověk odpovídá letům, předčasně zestárlý, mladistvý, senilní, dobře či špatně živěný,

- Vystupování – zdvořilé, korektní x nezdvorné, drzé, rozhodné x nerozhodné, opatrné x sebejisté, arogantní, agresivní, temperamentní, ústupné,

- Péče o vzhled – tělesná (péče o tělo, vlasy, zuby, nehty a ruce) – dobrá, běžná, zanedbaná, pachy (pot, tabák, alkohol), vyrážky. Používání či nepoužívání kosmetických prostředků,

- Oblékání – vkusné x nevkusné, čisté x špinavé, vyžehlené x pomuchlané, seriózní x nedbalé. Oblečení a celková upravenost může prozrazovat příslušnost člověka k určité skupině, případně zařazen do společenské vrstvy. Neupravené a zašpiněné oblečení může naznačovat duševní stav daného člověka,

- Doplnky, šperky – signalizují finanční možnosti, sociální prostředí, resp. i povahové vlastnosti. Levné x drahé, vybrané x nápadné, nové x staré, vkusné x nevkusné.

Podskupinou řeči těla je i paraverbální jazyk, což znamená sílu hlasu, výšku tónu, pauzy, mlčení. Mnohé kultury vnímají i jen způsob vyslovení slova, nikoliv slovo samotné, a proto, i když jsou relativně pozitivní informace předány druhé straně nelaskavým způsobem a bez respektu, nevnímá je člověk dobře. Naproti tomu mnohdy kritická a nepříjemná slova či hodnocení vnímá člověk pozitivně, pokud jsou sdělena upřímně, laskavě a s klidem. Lidé a zejména ti, kteří neznají dobře každé slovo, tedy mohou být z našich poznámek mnohdy zděšeni, i když něco takového není naším úmyslem.

7. POROVNÁNÍ POZNATKŮ ZAMĚSTNANCŮ JEDNOTLIVÝCH INSTITUCÍ

Přestože v kraji celkově obyvatel ubývá, cizinců naopak přibývá. V I. čtvrtletí roku 2009 se přistěhovalo do regionu 307 imigrantů. *"A přibývat jich bude i nadále. Kraj v oficiálních číslech překročil dvacetitisícovou hranici,"* řekl tajemník výboru pro národnostní menšiny při krajském zastupitelstvu Pavel Vaculík. Karlovarský kraj zaujímá počtem cizinců přední místo v republice. Jen v Karlových Varech žijí lidé ze sedmdesáti států světa. Nejvíce jich přišlo z Ukrajiny, Ruské federace a Vietnamu.⁴⁵

Aby bylo možné porovnat vlastní zkušenosti týkající se práce s příslušníky minorit se zkušenostmi zaměstnanců jiných institucí na základě zpracovávaného tématu, byl vytvořen jednoduchý dotazník (příl. 1) pro pracovníky čtyř vybraných veřejných institucí Karlovarského kraje (Všeobecná zdravotní pojišťovna, Městská knihovna v Chebu, Živnostenský úřad, Dopravní policie ČR).

Tyto čtyři instituce byly vybrány z těchto důvodů:

- Knihovny byly vybrány proto, že jsou typickým příkladem multikulturních institucí. Jsou veřejné, demokratické a otevřené. Umožňují interkulturní setkávání, kde spolu mohou lidé komunikovat, mohou se o sobě více dozvídat, a kde se mohou příslušníci etnických či národnostních menšin informovat o majoritě. Velice úspěšný byl např. originální projekt Rozmanitost do knihoven. Projekt byl součástí vládní Kampaně proti rasismu.

- Živnostenský úřad byl vybrán z toho důvodu, že od začátku letošního roku už nemají cizinci podnikající v České republice, kteří pochází z takzvaných třetích zemí, povinnost zapisovat se do obchodního rejstříku. IČO jim přidělí živnostenský úřad. Vyřízení oprávnění podnikat pro občany třetích zemí proto končí na živnostenském úřadě. Cizinci z tohoto důvodu na živnostenském úřadě jednají poměrně často.

- Zdravotní pojišťovna byla vybrána jako instituce, která rovněž jedná mimo jiné i s příslušníky vybraných menšin. Přestože cizinci mají v České republice povinnost být pojištěni, v oblasti smluvního zdravotního pojištění

---

⁴⁵ V našem kraji zkouší štěstí hlavně cizinci z východu. Mladá fronta Dnes. 13. 6. 2009, 20, 137, s. 1. ISSN 1210-1168

cizinců neexistuje takřka ani jedna úprava pojistných podmínek. Cizinecká policie nadále uznává bez výhrad pouze pojištění, pocházející od pojišťoven působících v České republice. Skutečností je, že většina cizinců bez nároku na veřejné zdravotní pojištění (zejm. Ukrajinci a Vietnamci) uzavírala nejčastěji komerční zdravotní pojištění u některé z pojišťoven v České republice. Tento trend bude tedy i nadále přetrvávat. V současné době u nás nabízí několik pojišťoven pojistné produkty, odpovídající požadavkům cizinecké policie. Nejznámější z nich je Pojišťovna PVZP, a.s. (komerční dceřiná společnost veřejnoprávní VZP ČR).

- Orgány dopravní policie se rovněž setkávají se zástupci všech vybraných minorit.

Dotazníkové šetření mělo primárně zjistit, jaké služby nabízejí instituce cizincům a zástupcům z řad etnických a národnostních menšin, jak instituce reagují na zvyšující se různorodost společnosti, zda mají pracovníci jednotlivých institucí o multikulturní problematiku zájem a především, zda je podle jednotlivých zaměstnanců jednání zástupců vybraných menšin na jejich úřadu nějakým způsobem specifické. Toto téma je čím dál více aktuální a proto je důležité shromažďovat informace, které by zhodnotily skutečný stav.

Dotazník obsahoval pět otázek. Otázky se týkaly těchto oblastí. Používání pomůcek a prostředků, které se vztahují k práci s menšinami. Druhý dotaz se týkal informačních kampaní pro cizince, národnostní menšiny. Třetí otázka byla zaměřena na kvalifikaci a odbornost jednotlivých zaměstnanců. Další dotaz se týkal specifik jednání zástupců vybraných minorit a poslední pátá otázka se týkala spolupráce s místními neziskovými organizacemi.

Polootevřené dotazníky byly distribuovány v Chebu. Rozdáno bylo celkem 60 dotazníků. Vyplněných se vrátilo 48, což je 80% návratnost. Ve zdravotní pojišťovně bylo vyplněno 5 dotazníků, v knihovně 20, dopravní policisté vyplnili 17 dotazníků a pracovníci na živnostenském úřadu vyplnili 6 dotazníků. Celkem odpovědělo na otázky dotazníku 23 žen a 15 mužů.

7.1 Vyhodnocení výsledků

Počty odpovědí na první čtyři dotazy v dotaznících jsou uspořádány v tabulce 1. Pátá otázka byla otevřená. Odpovědi byly shrnuty a byl z nich vytvořen ucelený pohled na zkušenosti s jednáním zástupců vybraných menšin v jednotlivých institucích.

Tab. 1 – Výsledky dotazníkového šetření

	Všeobecná zdravotní pojišťovna	Knihovna	Dopravní policie	Živnostenský úřad
1. Pomůcky pro práci s menšinami	x	x	x	x
Jazykové mutace www stránek	5	20	6	6
informační servis pro menšiny	5	20	8	0
cizojazyčné publikace a letáky	5	20	0	0
cizojazyčné formuláře	0	0	0	0
cedulky a nápisy v jiných jazycích	5	0	0	0
nevím o žádné	0	0	8	0
2. Informační kampaně	x	x	x	x
ano	5	20	15	0
ne	0	0	0	0
nevím o žádné	0	0	2	6
3. Personál	x	x	x	x
proškolený	0	5	0	0
z řad menšiny	0	0	0	0
se zájmem o problematiku menšin	1	5	3	1
hovoří jazykem některé z menšin	0	0	0	0
nevím	0	0	15	5
4. Spolupráce s neziskovými organizacemi	x	x	x	x
ano	1	20	0	0
ne	0	0	17	0
nevím	0	0	0	6

Zdroj: vlastní šetření

Ukrajinci obecně v České republice chovají nedůvěru ke státním i nestátním organizacím (jedinou organizací, které důvěřují, je řeckokatolická a pravoslavná církev). Ukrajinská společnost je výrazně maskulinní. Muži si zakládají na své důstojnosti a projevech úcty vůči své osobě. Při setkání si muži podávají ruce, ženy může muž při pozdravu ignorovat. Pro Ukrajince je proto velmi obtížně přijatelné, má-li jednat se ženou – úřednicí, která rozhoduje o jeho záležitostech.

Největší komplikací efektivního jednání je jazyková bariéra, jak u vietnamské, tak u ukrajinské komunity. Ta je původem neznalosti práv a možnosti chránit se před jejich porušováním, neumožňuje dostatečné vyjádření a zároveň i pochopení zdravotních a ostatních potřeb. Dorozumívání komplikuje neexistence totožných jazykových obrátů pro některé lékařské i jiné důležité termíny, což může někdy způsobovat problémy. Na tento problém se naráží zejména v případě vietnamské komunity. Někteří Vietnamci, kteří zde žijí i řadu let, nejsou schopni základní komunikace v češtině a jsou odkázáni na tlumočníky. Mezi Vietnamci je tedy vhodné kontaktovat spíše jejich „mluvčího“, který ovládá dobře češtinu a je mostem mezi minoritou a majoritou. Je to jakýsi vedoucí muž „na tržnici“. Na druhou stranu je pozitivní, že česká vietnamská komunita je poměrně dobře organizovaná a v případě nutnosti jsou tlumočníci relativně často k dispozici.

V dotazníku na otázku jazykových mutací www stránek odpovídali dotazovaní shodně ano, ale pouze v jazyce anglickém, popř. německém. Stránky ve Vietnamštině, Ukrajině či Romštině žádná z dotazovaných institucí nemá.

V případě komunikace s příslušníky dopravní policie je u Vietnamců i Ukrajinců uváděna podobná reakce ve snaze „uplácat“. V těchto zemích je jedinec navyklý respektovat harmonii celku a cílem je uzavřít dohodu. V mnohých jazycích nesmí tázaný odpovědět „ne“ (mimo jiné Vietnamci), protože je to neslušné. Někdy je pozitivní odpověď spojena s jistým dárkem (námi hodnocená jako korupce) může být v mnohých zemích běžnou součástí, resp. zahájením jakéhokoliv procesu (např. žádost na úřadech, přijetí na školy).

Vietnamci jsou v České republice zvyklí platit za všechno a Ukrajinci „v ničem nevidí problém“. Jakýkoliv přestupek je tedy možné vyřešit penězi nebo bitkou „muž proti muži“ (tato varianta není na Ukrajině nijak ojedinělá, proto jsou v České republice velice překvapeni, když jejich bitky řeší policie). Ať už se jedná

o nějakou drobnost, či závažnější přestupek, jakým je například řízení bez řidičského oprávnění, či pod vlivem alkoholu.

Policisté odpovídali téměř jednotně, že na spolupráci s menšinami nejsou vybaveni, proškoleni a zájem o práci s menšinami je rovněž celkově nízký.

Romové navštěvují úřady v několikačlenných skupinách (většinou se jedná o rodinné příslušníky) a to i přesto, že záležitost, kterou jdou vyřídit, se týká pouze jednoho z nich. Pokud jim není vyhověno, jsou hluční, uchylují se k nadávkám, křiku. Formuláře jsou většinou vyplněné špatně nebo vůbec a spoléhají na „pomoc“ úředníků. Z věcí, kterým nerozumí, se stávají problémy – podráždění, nepřátelství.

Pohled knihovníků na jednání vybraných menšin je shrnut do následujících poznatků. Lidé nesahají po knize, nevzdělávají se a nešíří altruismus kolem sebe, pokud jsou ohroženi či v nejistotě. A to jak existenčně (nemají práci, bydlení) nebo kolem sebe cítí nenávist či bariéry jenom proto, že se něčím odlišují. Obvykle člověk, který si cení sám sebe a současně je uznáván i širším okolím, zná hodnotu vzdělání a má příležitost ukázat, co v něm je. Takový člověk může i v kritické situaci obstát a pozitivně se prezentovat, chtít se vzdělávat dál a tedy být i návštěvníkem knihoven. Člověk, který nemá pozitivní zkušenost s okolím, žije v bídě, vyloučen, je nezaměstnan a často je terčem kritiky, sám a rád knihy vyhledávat nebude.

Vietnamci obecně kladou důraz na vzdělání a návštěvy knihoven patří k běžné součásti života zejména mladší generace, tzn. studentů a dětí ve školním a předškolním věku. Ty již bez problémů komunikují česky, návštěvy knihoven jim pomáhají zvládnout učivo a rozšiřovat si slovní zásobu. Knihovnice tedy potvrdily obecně zažitou pravdu o důrazu, který kladou Vietnamci na vzdělání.

O tom, že Vietnamci mají skutečný zájem o integraci do majoritní společnosti, svědčí i fakt, že starší generace, která má se zvládnutím češtiny největší problémy si v Chebu založila svou vlastní vietnamskou knihovnu a internetovou kavárnu.

S Romskou menšinou v knihovně pro dospělé čtenáře žádné zkušenosti nemají, dospělí Romové Chebskou knihovnu nenavštěvují. Romské děti mají velmi malou zkušenost s psaným jazykem, se zacházením s perem, s knihou.

Preferují spíše kratší kusy, mají rády obrázky a zvuky, snadno se získává jejich důvěra. Jsou nespoutané, nedokážou se soustředit a u čtení dlouho nevydrží.

Čtenáři Ukrajinské národnosti jsou v knihovně přihlášení čtyři a patří ke svědomitým a bezproblémovým čtenářům, pouze s menším jazykovým handicapem.

Otázky na získanou odbornost zaměstnanců pro práci s menšinami zodpověděly kladně pouze pracovnice knihovny. Pro práci s menšinami nejsou zaměstnanci vybraných institucí proškoleni, rovněž nikdo z dotazovaných zaměstnanců neovládal jazyk vybraných menšin. To je jistě také jeden z důvodů problémů spojených s jednáním menšin na úřadech.

.Informační kampaně pro cizince jsou většinou prezentovány formou nástěnek,

ZÁVĚR

Z mého pohledu, tj. z pohledu kriminalisty, se společnost dělí na skupiny, které jednají v souladu se zákonem, a skupiny, které jednají protizákonně.

Cíl bakalářské práce by se dal rozdělit na dvě části. Hlavním cílem bylo ukázat odlišnosti vybraných minorit, jejich typické vlastnosti, kulturní specifika. Nastínit rozdílnosti v jednání, chování i přijímání odpovědnosti. Sekundárním cílem bylo rozebrat jednání zástupců vybraných menšin a její typické rysy pro jednání s úředními osobami.

Dle mého názoru byly tyto cíle splněny. Shrnutí obecně známých poznatků a jejich srovnání s vlastní praxí umožnilo přiblížit podstatu zkoumané problematiky a vytvořit nový prostor pro vnímání sledovaného okruhu otázek. Interpretace specifík jednotlivých skupin, neopomíjí citlivou oblast kulturních odlišností a národních zvyklostí. Zjednodušeně lze říci, že obecně vžitá „pravdy“ zužují náš úhel vnímání minorit často pouze na „modré, oranžové, zelené“, nikoli na poctivé a nepoctivé. Jedinec musí být přijat společností jako rovnocenný, jinak vzniká odpor, nečekaný nárůst fundamentalismu, silný návrat k původním hodnotám.

Tři minority (Vietnamci, Ukrajinci, Romové) sledované v bakalářské práci mají v České republice své neopomenutelné postavení. Jsou součástí naší společnosti, s větší či menší snahou a ochotou se integrovat. Vietnamci jsou velmi hrdí na svoji zem, historii. Mají zájem o vzdělání, velmi jim záleží na budoucnosti jejich dětí. Při jednání jsou spíše tišší, vystupují skromně a jednají velmi zdvořile.

Ukrajinci jsou velmi vlastenecky založení. Společnost je silně maskulinní, mají proto trochu potíže, pokud mají jednat na úřadě se ženou. Problémy často řeší penězi, nebo bitkou „muže proti muži“.

Romové jsou spíše hluční, své záležitosti, přestože se týkají jednoho, vyřizují hromadně. Vzdělání příliš velký význam nepřikládají, orientují se spíše na praktické součásti života.

Všechny tři vybrané menšiny mají svoje kulturní bohatství, historii, zvyky, tradice, svůj jazyk. Je tedy třeba nešířit předsudky, ale naopak šířit informace o jejich kulturách. Informace zmírňují xenofobii, která staví na neznalostech a strachu z neznámého.

Současnou dobu, ve které dochází k setkávání lidí různých národů a kultur, lze pochopit i jako šanci a prostor pro rozvíjení vzájemnosti a tím i lidskosti. Právě v současnosti vystupuje na povrch více než kdy jindy potřeba tolerance a spolupráce. Přes poznání druhých můžeme kultivovat sami sebe. Doba setrvačnosti myšlení i názorů se dynamicky mění a bezesporu se ještě měnit bude. Nejen přístup občanů k minoritám, ale i přístup médií by měl proto doznat změn. Xenofobní a rasistické nálady, vyvolávané některými masmédií, k vzájemné tolerantnosti moc nepřispívají. Zkusme kulturní rozmanitost vnímat jako obohacení nikoli jako útok na naše „Češství“.

Známý český režisér Jiří Menzel řekl: *„Tolerance není lhostejnost, ale moudrá víra, že i ten druhý může mít pravdu.“*

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

BARŠA, P., BARŠOVÁ, A.: Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: MU 2005, s. 308. ISBN 80-210-3875-6.

BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: *Policista v multikulturním prostředí*. Praha. 2005. ISBN 80-903510-1-8

ČANĚK, DORUŽKOVÁ, L. Integrace přistěhovalců v České republice. *Člověk v tísni*. Únor 2007, 2, s. 9-10

HOŘAVOVÁ, B., RICHTEROVÁ, D.: *Knihovny pro všechny: role veřejných knihoven v multikulturní společnosti*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2005.

KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. : *S Vietnamskými dětmi na Českých školách*. Jinočany: H a H. 2006. ISBN 80-7319-055-9

KOL. AUTORŮ. *S Vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany. 2006. ISBN 80-7319-055-9

LEONTIYEVA, Y. "Pozadí výzkumu - přehled stavu zkoumaných komunit usazených v ČR. Ukrajinci." st. 23-31 in Drbohlav, D., P. Ezzedine-Lukšíková (ed.) *Výzkumná zpráva: Integrace cizinců v ČR*. Praha: Mezinárodní organizace pro migraci. 2004.

MARTIKAINEN, T. Religion, Immigrants and Integration. AMID working Paper Series No. 43/2005. Alborg: The Academy for Migration Studies

NEŠPOROVÁ, Olga. *Rodiny přistěhovalců I*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2007. 62 s. ISBN 978-80-87007-55-6.

NEUMANNOVÁ, Radka, et al. *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČRa : Příručka pro zaměstnance veřejné správy*. 1. vyd. Praha: MKC , 2006. 77 s. ISBN 80-239-7825. X.

PAVELČÍKOVÁ, N. *Romové v Českých zemích v letech 1945-1989*. 1. Vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. ISBN 80-86621-07-3

PEKÁREK, P. *Sociální systém romského etnika*. Sborník příspěvků ze semináře „Možnosti a meze sociálního inženýrství v oblasti sociálně patologických jevů“. Praha, 1997. Str. 38- 44

RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: SLON, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7419-023-0.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak. : dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 143 s. ISBN 80-7178-250-5.

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha. 2001. ISBN 80-7178-648-9

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha. 1998. ISBN 80-7178-285-8.

Trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.)

ŠTĚPÁNKOVÁ, B. *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR – Příručka pro zaměstnance veřejné správy*. Praha, 2006. ISBN 80-2397-825.X

URBAN, K.: *Policie v multikulturní společnosti*. Policista, 2006, roč. 12, č. 4, s 1-32. ISSN 1211-7943

Internet

NICM [online]. 2008 [cit. 2011-04-23]. *Menšiny-základní informace*. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/mensiny-zakladni-informace>>.

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2009 [cit. 2011-03-26]. *Integrace*. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>>.

Informační centrum mládeže v Chebu [online]. 2002 [cit. 2011-04-25]. *Ukrajinci a Rusíni*. Dostupné z WWW: <http://www.kr-karlovarsky.cz/obce/ICM_Cheb/tematika/soc_skup/ukrajinci_rusini.htm>.

LEONTIYEVA, Y. Socioweb [online]. 2005 [cit. 2011-04-25]. *Ukrajinci v ČR*. Dostupné z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=200&lst=111>>.

MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin*. In MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin* [online]. Praha : FHS UK , 2004 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <www.fhs.cuni.cz/.../moravcova_o_postaveni_narodnostnich_mensin.doc>.

Správa uprchlických zařízení MV [online]. 2010 [cit. 2011-03-26]. *Integrační centra*. Dostupné z WWW: <<http://www.integracnicentra.cz/default.aspx>>.

Litvínov Janov - Ghetto [online]. 2008 [cit. 2011-04-15]. *Romové řeči čísel*. Dostupné z WWW: <<http://litvinovjanov.blog.cz/0806/romove-rci-cisel-statistika>>.

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník Multikulturní spolupráce

Vážená paní, vážený pane,

právě jste obdržel (a) dotazník, na základě kterého bude vytvořen podklad pro část bakalářské práce. Proto Vás prosím, abyste odpověděl (a) na všechny níže uvedené dotazy co nejupřímněji. Dotazník je koncipován tak, že Vám zaručuje naprostou anonymitu a bude využit jen k výše uvedenému účelu. Rád bych Vás touto cestou požádal o jeho vyplnění.

1. Používáte ve vaší instituci pomůcky a prostředky, které se vztahují k práci s menšinami? Pokud o nich víte, které to jsou?

- a) jazykové mutace www stránek (v jakém jazyce?)
- b) informační servis pro menšiny
- c) cizojazyčné publikace a letáky (v jakém jazyce?)
- d) formuláře v jiných jazycích (v jakém jazyce?)
- e) cedulky a nápisy v jiných jazycích (v jakém jazyce?)
- f) nevím o žádné

2. Pořádáte nějaké informační kampaně pro cizince, národnostní menšiny?

- a) ano.....
- b) ne
- c) nevím

3. Je u vás zaměstnán člověk, který:

- a) prošel/la školením pro práci s menšinami
- b) je z řad etnické menšiny
- c) aktivně se zajímá o problematiku menšin
- d) hovoří jazykem některé z menšin
- e) nevím

4. Spolupracujete s nějakou místní neziskovou organizací?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5. Je z vašeho pohledu něco typické pro jednání zástupců vybraných menšin? Pokud ano, co to je?

- a) Vietnamská menšina .....
- b) Ukrajinská .....
- c) Romská .....

6. Jste

- a) žena
- b) muž

Děkuji za spolupráci!